

Representantforslag 137 S

(2009–2010)

fra stortingsrepresentantene Anders B. Werp, André Oktay Dahl, Ingjerd Schou, Michael Tetzschner og Arve Kambe

Dokument 8:137 S (2009–2010)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Anders B. Werp, André Oktay Dahl, Ingjerd Schou, Michael Tetzschner og Arve Kambe om strategi og tiltak for å bekjempe organisert kriminalitet

Til Stortinget

Bakgrunn

Kriminalitetsbildet endrer seg i takt med samfunnsutviklingen. Et trekk er at den organiserte kriminaliteten øker. Den blir mer avansert og bedre organisert. Økt globalisering har medført en tilstrømming av utenlandske kriminelle aktører og nettverk, og kriminelle grupper er i stadig økende grad involvert i organisert kriminalitet. Kriminaliteten som skjer i regi av disse miljøene og nettverkene, er et alvorlig samfunnsproblem.

Politidirektoratet (POD) anslo i Prosjekt organisert kriminalitet 2005, på bakgrunn av politiets etterretnings- og saksinformasjon, antallet personer involvert i organisert kriminalitet til 2 763 personer, derav 103 personer med en mer sentral posisjon som organisator og bindeledd mellom ulike kriminelle nettverk. Det er lite som tyder på at dette antallet er redusert.

Det er særlig innen følgende områder behovet for innsats mot organisert kriminalitet er størst: Narkotika, forebygge og bekjempe kriminelle gjenger, innsats mot organisert vinningskriminalitet, avdekke bakmennene i menneskehandel og menneskesmugling, avdekke hvitvasking og inndra utbytte fra straffbare handlinger.

Drivkrefter

Den viktigste drivkraften bak organisert kriminalitet er økonomi. Innsats for å hindre de illegale pengestrømmene er derfor avgjørende. Denne innsatsen forutsetter at politiet har tilstrekkelig oversikt over hovedpersoner og helere. Etterretning og overordnet koordinering og analyse av informasjon er derfor en viktig del av kampen mot denne kriminaliteten.

POD påpeker at organisert kriminalitet i stadig større grad involveres i legitim forretningsvirksomhet, der lovlig og ulovlig virksomhet drives side om side. Dette er et faretruende signal. Ved etterforskning av tradisjonelle straffesaker mot organiserte kriminelle er det viktig å involvere også økonomietterforskning for å kunne avdekke eksempelvis hvitvaskingsoperasjoner og for å kunne inndra utbyttet.

Samfunnstruende virksomhet

De organiserte kriminelle miljøene går også stadig lenger når det gjelder bruk av vold, trusler, avansert teknologi og ulike former for press mot sine konkurrenter og motstandere. En utvikling i retning av at eksempelvis politietterforskere, vitner, journalister og advokater blir presset eller truet av organiserte kriminelle miljøer er en svært alvorlig utvikling og på mange måter et angrep på fundamentale samfunnsstrukturer, som ikke kan aksepteres innenfor rammen av rettsstatlige og demokratiske prinsipper. Organisert kriminalitet er derfor samfunnstruende virksomhet.

Organisert kriminalitet er preget av et fravær av medmenneskelighet. Eksempler er narkotikaomsetning, brutal pengeinnkreving og prostitusjon. Videre er det store økonomiske verdier involvert. Brutalitet er en viktig faktor for å skape lojalitet internt i miljøet, og frykt hos omgivelsene. På den måten skaper miljøene arbeidsro for sin kriminelle virksomhet.

Helhetlige tiltak for å bekjempe organisert kriminalitet

Den organiserte kriminaliteten må møtes på mange plan. Forslagsstillerne mener man må lære av utviklingen i andre land, om hvordan organisert kriminalitet utvikler seg, og hvordan den kan bekjempes. Videre må politiets ulike organer få ressurser og kompetanse til å møte utviklingen her i Norge og ved landets grenser. Og ikke minst må politiet samarbeide med andre myndigheter om en bred bekjempelse av kriminelle nettverk. Bekjempelse av organisert kriminalitet og kriminelle gjenger vil kreve langsiktige tiltak, utholdenhet og kontinuerlig og koordinert innsats.

Kriminalitetsutviklingen i Norge er ofte en del av et mønster, hvor man først møter nye former for kriminalitet i Sverige og Danmark, og så tre til fem år senere møter man de samme utfordringene i Norge. I Norges naboland har man i lengre tid sett en alarmende brutalisering og rivalisering i det organiserte kriminelle miljøet. Dette forsterker betydningen av at man allerede burde hatt på plass en helhetlig strategi for å møte dette.

Helhetlig innsats

Behovet for helhetlig innsats understrekes og bekräftes av POD, som skriver følgende i sitt trusselbilde knyttet til organisert kriminalitet (2009):

«Det er et lite antall politidistrikter som har egne seksjoner/avsnitt for organisert kriminalitet. Å arbeide mot organisert kriminalitet er som å åpne "Pandoras eske" – hvor det uforutsette er gjennomgående. Det er derfor en utbredt bekymring i egen etat for å miste kontrollen over egne ressurser grunnet svært kostbare og tidkrevende etterforskninger på tvers av distrikts- og landegrenser.»

Dette er en situasjonsbeskrivelse som understreker betydningen av en helhetlig og bedre koordinert innsats mot organisert kriminalitet. Politiet gjør en betydningsfull og omfattende innsats. Samtidig som utviklingen tilsier at flere enn politiet må og kan bidra.

«Operasjon Pink BMW», som er omtalt i Kripops' årsberetning for 2009, er et godt eksempel på en utvikling av kriminaliteten som utfordrer en tradisjonell arbeidsform fra politiets side. Saken gjaldt et godt organisert kriminelt miljø fra Balkan som på kort tid bygde opp et eget nettverk i Norge innrettet mot omfattende vinningskriminalitet.

Andre statsetater kan gi verdifulle bidrag til å avdekke og bekjempe organisert kriminalitet, som eksempelvis toll-, avgifts- og skattemyndighetene, samt Nav. Kommunene innehar mye lokal kunnskap og noen virkemidler som er av betydning i innsatsen mot organisert kriminalitet. Men også næringslivet er særdeles viktig for å avdekke illegale penge- og vare-

strømmer, hvitvasking og svart økonomi. Her vil særlig samarbeid med finansbransjen stå sentralt.

En viktig del av en slik helhetlig strategi for å bekjempe organisert kriminalitet, er også å sørge for høy kompetanse i de aktuelle etater. Den organiserte kriminaliteten er dynamisk og den har stor tilpassningsevne. Utdanningssystemet må derfor kunne tilpasse seg nye trekk ved kriminalitetsutviklingen, og legge til rette for dette både i grunnutdanning, spesialutdanning og etterutdanning.

En helhetlig og forpliktende innsats på tvers av etater og departementer stiller store krav til koordinering og ledelse. Det vil være naturlig at Justis- og politidepartementet har denne koordinerende lederrollen.

Internasjonalt samarbeid

En naturlig konsekvens av internasjonale, organiserte, kriminelle nettverks natur, er at internasjonalt samarbeid mellom justismyndighetene har svært stor betydning. Det samme gjelder samarbeid mellom toll-, skatt- og avgiftsmyndigheter på tvers av landegrenser.

Juridiske verktøy og virkemidler

Det stilles strenge krav til lovverket. På den ene siden skal det gi myndighetene de nødvendige virkemidler til å bekjempe alvorlig, organisert kriminalitet. Det skal reflektere innbyggernes alminnelige rettsoppfatning og behov for trygghet. Og lovverket skal ivareta både rettsikkerhet og allmennpreventive hensyn.

Det bør derfor foretas en bred gjennomgang av om lovverket er tilpasset å møte de brede og tunge utfordringene som organisert kriminalitet stiller landet overfor. Et tema som er særlig aktualisert er en helhetlig drøfting og gjennomgang av regelverket for bedre informasjonsbeskyttelse og vern av politiets informanter.

Varetekt og soning

Erfaringer viser at utenlandske statsborgere som enten sitter i varetekt eller som soner en dom i norske fengsler knytter kontakter inn i etablerte norske kriminelle miljøer. De lærer språket og de får fotfeste her i landet. Dette er ikke ønskelig. Det etterlyses fortgang i arbeidet med å integrere Norge i EUs ulike justissamarbeid – og i arbeidet med å inngå forpliktende avtaler om soningsoverføring.

Det bør derfor etableres egne avdelinger for utenlandske statsborgere som er knyttet til organisert kriminalitet og som sitter i varetekt eller som soner en dom i norske fengsler. Videre må arbeidet med soningsavtaler og soningsoverføring til hjemland intensiveres kraftig, slik at utenlandske statsborgere som hovedregel soner sin dom i hjemlandet.

Forebygging

Forebyggende tiltak er viktig på dette feltet. Særlig viktig er innsats mot utsatte ungdomsmiljøer og unge, kriminelle gjengangere. Samarbeid mellom politi og lokale myndigheter er avgjørende for å hindre en utvikling som fører disse inn i en kriminell karriere, eller at de blir rekruttert inn i etablerte gjenger.

Det er også viktig å hindre at organiserte, kriminelle miljøer får aksept og fotfeste i lokalsamfunnet. Informasjon om hva miljøene representerer er av stor betydning for å forebygge lokal naivitet og likegyldighet. Overfor næringslivet gjelder også det samme, fordi organisert kriminalitet i stadig større grad involveres i legitim forretningsvirksomhet, der lovlig og ulovlig virksomhet drives side om side.

Kritikk fra Riksrevisjonen

I sin rapport: Dokument 3:10 (2009–2010) retter Riksrevisjonen kraftig kritikk til arbeidet mot organisert kriminalitet. Rapporten peker særlig på at det mangler en strategi for hvordan den organiserte kriminaliteten skal bekjempes.

Det etterlyses dessuten et sterkere etterretnings- og analysearbeid på nasjonalt og regionalt nivå, herunder flere strategiske analyser, for å gjøre innsatsen mot organisert kriminalitet mer målrettet og koordinert. Undersøkelsen viser også at det er store forskjeller i hvilken grad det er etablert rutiner for samarbeid og informasjonsflyt mellom kriminalomsorgen og politiet. I undersøkelsen kommer det fram at politiets IKT-systemer i liten grad legger til rette for en effektiv kriminalitetsbekjempelse. Det framgår av undersøkelsen at utnyttelsen av det internasjonale politi- og påtalesamarbeidet ikke er optimalt.

Rapporten tar i hovedsak for seg politiets innsats mot organisert kriminalitet. Men de fleste av de forhold som rapporten tar opp har vært kjent tidligere. Det er derfor et overordnet politisk ansvar at man ikke på en bedre måte har koordinert og målrettet arbeidet mot den organiserte kriminaliteten.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

I

Stortinget ber regjeringen utarbeide en helhetlig strategi for bekjempelse av organisert kriminalitet

som involverer relevante departementer i et forpliktende samarbeid.

II

Stortinget ber regjeringen opprette en fast faggruppe i Justis- og politidepartementet som har som én av sine arbeidsoppgaver å tilrettelegge for bedre justissamarbeid med EU. Soningsoverføring, informasjonsutveksling, problemstillinger knyttet til felles utfordringer med organisert kriminalitet og omreisende kriminelle er områder faggruppen skal ivareta.

III

Stortinget ber regjeringen om at det foretas en gjennomgang av om lovverket er tilpasset å møte de brede og tunge utfordringene som organisert kriminalitet stiller Norge overfor. Herunder hvordan håndhevelsen av utvisningsvedtak skal bli mer effektivt iverksatt, og regelverket for bedre informasjonsbeskyttelse og vern av politiets informanter.

IV

Stortinget ber regjeringen etablere egne avdelinger for utenlandske statsborgere som er knyttet til organisert kriminalitet og som sitter i varetekt eller som soner en dom i norske fengsler.

V

Stortinget ber regjeringen utarbeide en strategi for å forebygge rekruttering av unge inn i kriminelle miljøer og gjenger.

VI

Stortinget ber regjeringen utarbeide en veiledende handlingsplan med konkrete tiltak for kommuner som har utfordringer med organisert kriminalitet. Handlingsplanen bør omhandle hele spekteret av lokalpolitiske virkemidler i kampen mot den organiserte kriminaliteten.

VII

Stortinget ber regjeringen følge opp de kritikkverdige funn som framgår av Riksrevisjonens Dokument 3:10 (2009–2010).

12. mai 2010

